

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952
ИЮНЬ
3

ВТОРНИК
№ 107 (2537)

ВРТЭЭ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

Америк агрессорларын Кореяда үүлдөдү турар араатанзыг чоруктарынага удурланышкын (1 арын).

Т. Талганчик. — Көдээ ажал-агый артелинин Уставын үрээрлер-биле шиттирлиг демисежир (2 арын).

КИНО. — «Уттулдурбас 1919 чыл» (2 арын).

Коммунизм дээш чаныш-сыныш чок демиселчи (3 арын).

Г. Михайлов. — Советтериниң ажы-лын план өзугаар тургузар (3 арын).

Германия-биле тайбын керээзиниң дугайында АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның чазактарына Совет Чазактың нотанын даштыкы-да канчаар көрүп турары (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Кадрларны бедик негелдениң бодалынга кижизидер

Эргежок чугула билиглерни шингээткен, херекти организастан, оу удуртуп билер, партияның болгаш Совет чазактын даалгаларын күүсүр аргалы партияның, советтериниң болгаш ажал-агый ажилдакчыларының хөй санын кадрларын бистин партияныс өстүргөн болгаш кижизиткен.

Партияга кижизиткен бистин кадрларынның чарылбас шынарлары болза, чаа чүвениң бодалы, чогаалдыкчы инициатива, коммунист тургузуушкунунуң калбак перспективасы-биле хүн-бүрүнүң ажылын хол-баштырып билери, чедип алыр сорулганын оруунда бүгү-ле бергелерни ажып тилээр аргалы болур.

Кадрларны шыны-биле кижизидери деп чүд дээрге, хүн бүрүнүң ажилда оларнын чардыгып, чангыс черге таптавазы, эргижирез хевирлер-биле турттавазы, а амдыралга идекпейлг киржири, социалист тургузуушкунун дуржулгаларын үргүчү өвөнери, ол дуржулганы эрте өзүзү-биле байыдары болгаш оу удуртулганын практикасында чогаалдыкчы байдал-биле ажыглаары болур.

Кадрларны кижизидериниң шыгытынын методу болза, большевикчи шүгүмчүлөл болгаш бот-шүгүмчүлөл болур. Принципиалдыг шүгүмчүлөдди болгаш бот-шүгүмчүлөдди дидим-биле калбартыпшаан, партия организациалары кадрларны ажалга бедик негелдеди болгаш четпестерге эптеш чок чоруктуң бодалынга кижизидип турар.

Партийни шүгүмчү ханызы-биле билери, нийтелдин эрге-ажыктарының дугайында сагыш салышкын, совет күрүнениң дугайында сагыш салышкын — бо бүгү болза, күрүне эрге-ажык хамыктык бедик кылдыр көрүп турар большевикчи удуртулганы тодаралып турар. Партия директиваларын амдыралга кызымаа-биле боттандыры — алдарның херээ болгаш дээди партияниң хүлээлге. Ажал-агый болгаш култура тургузуушкунун бүгү участоктарына большевикчи кадрларны белеткээрине болгаш кижизидерине партия организациалары улуг чедишкенин чедип алганнар.

Ынчалза-даа кадрларны кижизидер болгаш өөредир талазы-биле партия организациаларының практикасында улуг четпестери көрбөс болза, шын эвес болур ийик. Чамдык партия организациалары болгаш оларнын удуртуучулары кадрларны бедик негелдени салбайн, чамдык таварылгаларда чурум чок чоруктуң илөрүшкенин либеральдыг байдал-биле көрүп, ажилдакчыларның алдагалдарын чаап, оларны шүгүмчүлөдөн чайладып турарлар. Оу түнелинде планың онаалгаларны күүсетпес, багай шынарның продукциянын үндүр болгаш оон-даа еске эптежи болбас болуушкунуңдан илереп турар чүрүнениң сагыла-чурумун үрээр чоруктар бар болуп турар.

Эрткен чылын «Челябинскшхострой» трестини Копейск руднигиниң шахтерларын чуртталга болгаш калтур-амдырал тудуушкунунун планын күүсетпез. Күрүне онаалгаларын үстүнгенин харыс салгазындан чайларын оралдажып, трестин удуртуучулары — эргелекчи эш Мосгайн болгаш кол инженерини эш Мусатин олар «Копейскголь» трестиниң эргелекчиз — чагыгы эш Панкратовтун дедикчи-биле тудуг чериниң ам-даа доозулбаан бажынын ажыгалга дужааган кылдыр меге акт-биле тудуп бижип алганнар. Копейскини хоорай Советини күүсечки комитетиниң даргазын оралакчызы эш Зверев ажал-агый организациаларын удуртуучуларынын күрүнөгө удур үүгедишкенин билдип тура-ла оларнын кириген меге меделелин бадылап каан. Копейск хоорайның секретари эш Новиков шын эвес херек үрдүткен кижилерни илеридериниң орунга оларнын бот-менээргенир чоруун камгалаар деп шиттирлеп алган болгаш оларнын чазыларын чымчак көргөн.

Шак ындыг принцип чок политика үндөзиниң-биле шын эвес болгаш ажал-херекке, ажилдакчыларның боттарына хоралыг дээр тодаргай эвес бе? Политиктиң удуртукчу болза, боду канчаар удуртуп турарын харылаар эвес, харын бодунун удуртулганында турарлар чүнү кылып турарын харылаар ужурут деп Ленин айткан.

Большевикчи удуртукчу кажан-даа партиянын болгаш улустун мурунуга ак сеткилди болгаш шыныч бо-

лур ужурут. Сөстүң болгаш ажал-херекти дүшкээ оң кажан-даа, кажа-даа ылгалы болур. Чедип алган чедишкенин шыгы унелиншаан, большевикчи ажилдакчы кажан-даа бар чүвени чагбайн, херек кырында байдалды чажырбайн турар.

Коммунист партия болза, большевикчи кадрларны принципиалдыг чорукка, четпестерге болгаш алдагалдарга эптеш чок чорукка өөредип турар. Бир эвес коммунист бодунун шынынынга бүзүрээр болза, кандыг-бир кижиниң бодалын элербейн, бодунун угааны болгаш актеткили чүү дей-дир, шак ынчаар кылдыр хүлээлгедип. Бир эвес коммунист кылган херектери партиянын идеяларынга, шиттирлеринге болгаш айтышкынарынга дүжүнү тур болза, оу кым-даа, кажан-даа шын оруктан чайлатпас ужурут.

Бодунун бүгү практиктиң ажал-чорудулузынга бистин кадрларын кайы-бир чедип көрдүмүн чорукту болгаш чазыларын баш бурунгаар көрө болгаш оларны болдурбазыч оралдажыр ужурут. Бир эвес олар бодуна берген болза, оларны ак сеткилди-биле, ажы-биле минир болгаш чогуур түнелдерни кылдып, ол чазыларын болгаш четпестерин чайладыр херек.

Алдагалдарны чаарынын аргазы-биле кым-на бистин кадрларынның бот-менээргелин кээргээр бодай-дыр, ол кижилерди кадрларны бака сукчыгы ол, кадрларның бот-менээргели азы алдагалдарны чаары кадрларны бүрүнү-биле дүжүп бадарынга чедип болур улам-на улуг, чаа алдагалдарның каттаптарын чийгелди болуру магад чок деп эш Сталинниң айтышкынын үргүчү бодап чоруур чугула.

Чер-черниң партия организациалары кадрларның өзүлдезиниң дугайында сагыш салыпшаан, олардын негелдени күштөлдир, кадрларны практиктиң ажал кырынга өөредип турарлар, ынчалза-даа алдагал кылган кайы бир ажилдакчыны парти организациалары чогуур үезинде илеретпейн турарынын түнелинде чаа алдагалга чедир бээр чорук таварыш турар. Чидээ. Тамбов областың Ижвинский райкомунун секретари турган эш Руденко ындыг байдалга таварышкан.

ВКП(б)-нин Тамбов обкомунга каш чылдарның дургузунда Руденко районда ажал херекти херек кырында байдалын партидан чажырып, көдээ ажал-агый артелинин Уставын үрээрлер-биле демиселди чорутпайн, бодунун адресинге болгаш шүгүмчүлөдип санадарынын ынч эвес көрүп турганынын дугайында мезээр кирип турган. Обком болза, райком секретарының алдагалдарын эдин алыр дугайында чогуур өйүндө чугула хемчелерни албайн, оун-биле эптежи келген. Ол чорук чаа, улуг алдагалдарны кылырынга Руденкоду чедирген, ынчангаш партия обкомуну райком секретарынын хүлээлгезинден дүжүрер ужурга таварышкан.

Партия организациаларынын хүлээлгези болза, — ажилдакчыларны херек бүрүзүн күрүне эрге-ажык-биле көөр, даандырган херектерини күүсөлдөз олардан чогуур өйүндө негээр, партиянын болгаш күрүнениң сагыла-чурумун шыгыны сагырынга кижизидер ужурут. Ажилдакчыларны бодунун хүлээлгезинге, доктааткан планларын болгаш онаалгаларын күүсөлдөз хариыскалга чок чоруу-биле шиттирлиг демисежир херек.

Большевикчи удуртукчу кандыг-даа албан-ажылга турза, — бодунун чуртунун салымын сонуургап чоруур, нийтелиг хөгжүлдезиниң коойлулары-биле таныш, ол коойлуларны бодунун практиктиң ажилынга ажыглап билер политик хөй-нийтичи болур ужурут. Чер-черниң партия организациаларынын сорулгазы болза — бодунун кадрларынның марксески-лениниң кижизидилгезиниң болгаш политиктиң канналгазынын деннелин үзүк чок бедип, оларнын ажылынын стилин болгаш методун сайырадып, социалист тургузуушкунун бүгү участоктарына чаа-чаа чедишкенин челип алыр болур.

(1952 чылдын май 28-те «Правданың» мурунку чүүлү).

Америк агрессорларын Кореяда үүлдөдү турар араатанзыг чоруктарынын удурланышкын

Москва хоорайның ажилчы чоннарының митингизи

Тайбын ынакшылдыг корей улуска удур үптөкчи, үрегдекчи дайынның чорутушаан, америк агрессорлар болза, эи-не араатанзыг чепсектери — бактериологтук болгаш химиялыг чепсектери ажыглап турар болгаш Кореяны Кочжедо ортулуун өлүм ортулуу кылдыр хуулдурган.

Ол ортулукта лагерлерде турар туттурган корей болгаш кыдат шериглерни хиличкетеп, массалык-биле өлүрүп, чүүл-бүрү чепсектер-хейлерни, хораннарны, бактериологтук болгаш атомнук чепсектери оларга шыглап турарлар. Делегей дугуржулгаларын каржызы-биле үрөп, ындыг чорукту үүлдөдү турар америк араатаннарнын ол чоруктары совет улустун киленээшкенин удурланышкынын болдурган.

Тайбынның херези быжыглаары дээш демиселге боттарынын бүгү күжүн берип, кижиге ынак болурун илередири-биле Москваның ажилчы чоннарынын төлээлекчлери май 29-та, Москвага, Эвилделер Бажынынын Колоннук залынга митингиге чыгып келгенер.

Академик И. Г. Петровский митинги ажиткаш, бодунун эге сөзүн чугаалаан:

— Кочжедо болгаш Пусан ортулуктарда америк агрессорларнын ханыг араатанзыг чоруктарынын дугайында мезээ бүгү делегейде неперезиң. Туттурган шериглерни америк араатаннарны кара-туразында аажылап турары ол ортулуктары корей болгаш кыдат улус өлүм ортулуу деп адап турар. Олар туттурган корей болгаш кыдат шериглерни боо-чепсектин, күчүлээшкенин ачызы-биле лагерлерге тудуп тургузар дээш кажан-даа туруп көрбөз араатанзыг үүлдөдишкенин оларны таварыштырып — олар чанарын күзөвейн турар деп мегелеп турарлар.

Америк агрессорлар араатанзыг чоруктары чажырыр оралдажып турза-даа, ол дугайында шыныг чорук делегейге неперей берген. Ол хамаан чок Кочжедо ортулукта туттурган шериглер турар лагерини комендантыз турган генерал Колсон безин ол дугайында шыныктырган. Ол дугайында илередип ту-

рар дыка хөй барымдаалар болгаш документилер база бар. Совет улус болгаш бүгү-ле бурунгаар депшигелги киж төрөлгөн Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш тургузукчу амдыралды хостуу-биле тайбын чорударынын аргазын корей улуска бээрин негеп турар деп чугаалааш, академик И. Г. Петровский хоорайның нийти митингизин ажытыпкан деп чарлаан.

Профессор Ф. И. Кожевникова сөс берген. Оон чугаалааны: АКШ-тың Кореяга удур агрессиязы болза, киж төрөлгөнгө удур эи-не аар кем-буруу болур. Америк империалистер делегей эрге-чурумнарын принциптерин, дайынның нийти хоойлуларын болгаш кижиниң нийти угаан-медерелин эи-не бөдүүн чоруктарын үрөп турар.

Америк империалистер болза, боттарынын үүгедишкенинниң талазы-биле гитлержилерни ыракта ажып турар. Америк империалистер Кореяга болгаш Чөөн Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын ам-даа улам калбартып турар. Ынчангаш олар 1925 чылдын Женева протоколун үрөп, 1907 чылдын Гаага дугуржулганын, 1949 чылдын, 1929 чылдын Женева дугуржулгаларын база-ла араатанзыг өзү-биле, каржы үрөп турар. Ол дугуржулгалар болза, туттурган шериглерни, бадылатырғаннарны кижизиг өзү-биле аажылаарын дүрүмчүткен дээрин АКШ оларны бир дугуржулган талазы болганда билди-даа.

Америк эжелекчилер бо дугуржулгаларны каржызы-биле үрөп турарлар-дыр. Туттурган 80 муң хире шериглерни калагалап турар чер — Кочжедо ортулукта америк араатаннарнын үүгедишкенин чедип турар араатанзыг чоруктары: туттурган шериглерни изиг демир биле чиртип, бажын куду кылдыр азып, массалык-биле боолап, хораннап турар чоруктары болза, шаандакы гитлержилерниң Освенциме, Майданекке болгаш Буханвальдыга үүгедишкенин ышкаш болуп турар.

Ол араатанзыг үүгедишкенин Чан Кай-шын болгаш Ли Син Маннин сатышкыч планнарына туттурган шериглерни ажыглаары-биле үүлдөдү турарлар.

Москва хоорайның ажилчы чоннарының митингизиниң резолюциязы

«Бистер, Москва хоорайның ажилчы чоннарынын төлээлекчлери — ажилчынар, албан хаакчытар, эртемнин, уран-чүүлдү, литература-нын ажилдакчылары — Кореяда туттурган шериглер турар лагерлерде америк агрессорларнын үүлдөдү турары кажан-даа дынчалып көрбөз, ханыг кем-буруулу чоруктарына киленеп турар делегейни миллион-миллион кижилерни үүлдөдү боттарынын үнүстү катыштырар дээш хоорайнын нийти митингизинге чыдыдыс.

Америк империалистерниң чоокта чаа Кореяга болгаш Сонгу Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын соонда кем-буруулу үүлдөдишкенин болза, база бир, чаа араатанзыг чорук болуп турар Американың Кытышкан Штаттарының чагырыкчы бөдүктери кижилерни массалык-биле узуткаарынын ол араатанзыг чепсэн амдыга чедир-ле буруу-шаап көрбөзүн-биле ол алдар чок, араатанзыг чепсекти моон сонгаар-даа ажылаар деп турарыч боттарынын кордап турарың бадтыканынар.

Америк империалистер амгы үезде кижиниң сагыш-сеткилин принциптерин, делегей эрге-чурумнарын хемчээлдерин шуптузун үрөп турар.

Америк интервентилер туттурган шериглерни дугайында Гаага болгаш Женева дугуржулгаларын үрө-

рар дыка хөй барымдаалар болгаш документилер база бар. Совет улус болгаш бүгү-ле бурунгаар депшигелги киж төрөлгөн Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш тургузукчу амдыралды хостуу-биле тайбын чорударынын аргазын корей улуска бээрин негеп турар деп чугаалааш, академик И. Г. Петровский хоорайның нийти митингизин ажытыпкан деп чарлаан.

Профессор Ф. И. Кожевникова сөс берген. Оон чугаалааны: АКШ-тың Кореяга удур агрессиязы болза, киж төрөлгөнгө удур эи-не аар кем-буруу болур. Америк империалистер делегей эрге-чурумнарын принциптерин, дайынның нийти хоойлуларын болгаш кижиниң нийти угаан-медерелин эи-не бөдүүн чоруктарын үрөп турар.

Америк империалистер болза, боттарынын үүгедишкенинниң талазы-биле гитлержилерни ыракта ажып турар. Америк империалистер Кореяга болгаш Чөөн Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын ам-даа улам калбартып турар. Ынчангаш олар 1925 чылдын Женева протоколун үрөп, 1907 чылдын Гаага дугуржулганын, 1949 чылдын, 1929 чылдын Женева дугуржулгаларын база-ла араатанзыг өзү-биле, каржы үрөп турар. Ол дугуржулгалар болза, туттурган шериглерни, бадылатырғаннарны кижизиг өзү-биле аажылаарын дүрүмчүткен дээрин АКШ оларны бир дугуржулган талазы болганда билди-даа.

Америк эжелекчилер бо дугуржулгаларны каржызы-биле үрөп турарлар-дыр. Туттурган 80 муң хире шериглерни калагалап турар чер — Кочжедо ортулукта америк араатаннарнын үүгедишкенин чедип турар араатанзыг чоруктары: туттурган шериглерни изиг демир биле чиртип, бажын куду кылдыр азып, массалык-биле боолап, хораннап турар чоруктары болза, шаандакы гитлержилерниң Освенциме, Майданекке болгаш Буханвальдыга үүгедишкенин ышкаш болуп турар.

Ол араатанзыг үүгедишкенин Чан Кай-шын болгаш Ли Син Маннин сатышкыч планнарына туттурган шериглерни ажыглаары-биле үүлдөдү турарлар.

Кореяда хоорайның ажилчы чоннарынын төлээлекчлери — ажилчынар, албан хаакчытар, эртемнин, уран-чүүлдү, литература-нын ажилдакчылары — Кореяда туттурган шериглер турар лагерлерде америк агрессорларнын үүлдөдү турары кажан-даа дынчалып көрбөз, ханыг кем-буруулу чоруктарына киленеп турар делегейни миллион-миллион кижилерни үүлдөдү боттарынын үнүстү катыштырар дээш хоорайнын нийти митингизинге чыдыдыс.

Америк империалистерниң чоокта чаа Кореяга болгаш Сонгу Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын соонда кем-буруулу үүлдөдишкенин болза, база бир, чаа араатанзыг чорук болуп турар Американың Кытышкан Штаттарының чагырыкчы бөдүктери кижилерни массалык-биле узуткаарынын ол араатанзыг чепсэн амдыга чедир-ле буруу-шаап көрбөзүн-биле ол алдар чок, араатанзыг чепсекти моон сонгаар-даа ажылаар деп турарыч боттарынын кордап турарың бадтыканынар.

Америк империалистер амгы үезде кижиниң сагыш-сеткилин принциптерин, делегей эрге-чурумнарын хемчээлдерин шуптузун үрөп турар.

Америк интервентилер туттурган шериглерни дугайында Гаага болгаш Женева дугуржулгаларын үрө-

рар дыка хөй барымдаалар болгаш документилер база бар. Совет улус болгаш бүгү-ле бурунгаар депшигелги киж төрөлгөн Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш тургузукчу амдыралды хостуу-биле тайбын чорударынын аргазын корей улуска бээрин негеп турар деп чугаалааш, академик И. Г. Петровский хоорайның нийти митингизин ажытыпкан деп чарлаан.

Профессор Ф. И. Кожевникова сөс берген. Оон чугаалааны: АКШ-тың Кореяга удур агрессиязы болза, киж төрөлгөнгө удур эи-не аар кем-буруу болур. Америк империалистер делегей эрге-чурумнарын принциптерин, дайынның нийти хоойлуларын болгаш кижиниң нийти угаан-медерелин эи-не бөдүүн чоруктарын үрөп турар.

Америк империалистер болза, боттарынын үүгедишкенинниң талазы-биле гитлержилерни ыракта ажып турар. Америк империалистер Кореяга болгаш Чөөн Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын ам-даа улам калбартып турар. Ынчангаш олар 1925 чылдын Женева протоколун үрөп, 1907 чылдын Гаага дугуржулганын, 1949 чылдын, 1929 чылдын Женева дугуржулгаларын база-ла араатанзыг өзү-биле, каржы үрөп турар. Ол дугуржулгалар болза, туттурган шериглерни, бадылатырғаннарны кижизиг өзү-биле аажылаарын дүрүмчүткен дээрин АКШ оларны бир дугуржулган талазы болганда билди-даа.

Америк эжелекчилер бо дугуржулгаларны каржызы-биле үрөп турарлар-дыр. Туттурган 80 муң хире шериглерни калагалап турар чер — Кочжедо ортулукта америк араатаннарнын үүгедишкенин чедип турар араатанзыг чоруктары: туттурган шериглерни изиг демир биле чиртип, бажын куду кылдыр азып, массалык-биле боолап, хораннап турар чоруктары болза, шаандакы гитлержилерниң Освенциме, Майданекке болгаш Буханвальдыга үүгедишкенин ышкаш болуп турар.

Кореяда хоорайның ажилчы чоннарынын төлээлекчлери — ажилчынар, албан хаакчытар, эртемнин, уран-чүүлдү, литература-нын ажилдакчылары — Кореяда туттурган шериглер турар лагерлерде америк агрессорларнын үүлдөдү турары кажан-даа дынчалып көрбөз, ханыг кем-буруулу чоруктарына киленеп турар делегейни миллион-миллион кижилерни үүлдөдү боттарынын үнүстү катыштырар дээш хоорайнын нийти митингизинге чыдыдыс.

Америк империалистерниң чоокта чаа Кореяга болгаш Сонгу Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын соонда кем-буруулу үүлдөдишкенин болза, база бир, чаа араатанзыг чорук болуп турар Американың Кытышкан Штаттарының чагырыкчы бөдүктери кижилерни массалык-биле узуткаарынын ол араатанзыг чепсэн амдыга чедир-ле буруу-шаап көрбөзүн-биле ол алдар чок, араатанзыг чепсекти моон сонгаар-даа ажылаар деп турарыч боттарынын кордап турарың бадтыканынар.

Америк империалистер амгы үезде кижиниң сагыш-сеткилин принциптерин, делегей эрге-чурумнарын хемчээлдерин шуптузун үрөп турар.

Америк интервентилер туттурган шериглерни дугайында Гаага болгаш Женева дугуржулгаларын үрө-

рар дыка хөй барымдаалар болгаш документилер база бар. Совет улус болгаш бүгү-ле бурунгаар депшигелги киж төрөлгөн Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш тургузукчу амдыралды хостуу-биле тайбын чорударынын аргазын корей улуска бээрин негеп турар деп чугаалааш, академик И. Г. Петровский хоорайның нийти митингизин ажытыпкан деп чарлаан.

Профессор Ф. И. Кожевникова сөс берген. Оон чугаалааны: АКШ-тың Кореяга удур агрессиязы болза, киж төрөлгөнгө удур эи-не аар кем-буруу болур. Америк империалистер делегей эрге-чурумнарын принциптерин, дайынның нийти хоойлуларын болгаш кижиниң нийти угаан-медерелин эи-не бөдүүн чоруктарын үрөп турар.

Америк империалистер болза, боттарынын үүгедишкенинниң талазы-биле гитлержилерни ыракта ажып турар. Америк империалистер Кореяга болгаш Чөөн Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын ам-даа улам калбартып турар. Ынчангаш олар 1925 чылдын Женева протоколун үрөп, 1907 чылдын Гаага дугуржулганын, 1949 чылдын, 1929 чылдын Женева дугуржулгаларын база-ла араатанзыг өзү-биле, каржы үрөп турар. Ол дугуржулгалар болза, туттурган шериглерни, бадылатырғаннарны кижизиг өзү-биле аажылаарын дүрүмчүткен дээрин АКШ оларны бир дугуржулган талазы болганда билди-даа.

Америк эжелекчилер бо дугуржулгаларны каржызы-биле үрөп турарлар-дыр. Туттурган 80 муң хире шериглерни калагалап турар чер — Кочжедо ортулукта америк араатаннарнын үүгедишкенин чедип турар араатанзыг чоруктары: туттурган шериглерни изиг демир биле чиртип, бажын куду кылдыр азып, массалык-биле боолап, хораннап турар чоруктары болза, шаандакы гитлержилерниң Освенциме, Майданекке болгаш Буханвальдыга үүгедишкенин ышкаш болуп турар.

Ол араатанзыг үүгедишкенин Чан Кай-шын болгаш Ли Син Маннин сатышкыч планнарына туттурган шериглерни ажыглаары-биле үүлдөдү турарлар.

Кореяда хоорайның ажилчы чоннарынын төлээлекчлери — ажилчынар, албан хаакчытар, эртемнин, уран-чүүлдү, литература-нын ажилдакчылары — Кореяда туттурган шериглер турар лагерлерде америк агрессорларнын үүлдөдү турары кажан-даа дынчалып көрбөз, ханыг кем-буруулу чоруктарына киленеп турар делегейни миллион-миллион кижилерни үүлдөдү боттарынын үнүстү катыштырар дээш хоорайнын нийти митингизинге чыдыдыс.

Америк империалистерниң чоокта чаа Кореяга болгаш Сонгу Кыдатка бактериологтук чепсекти ажиткаларын соонда кем-буруулу үүлдөдишкенин болза, база бир, чаа араатанзыг чорук болуп турар Американың Кытышкан Штаттарының чагырыкчы бөдүктери кижилерни массалык-биле узуткаарынын ол араатанзыг чепсэн амдыга чедир-ле буруу-шаап көрбөзүн-биле ол алдар чок, араатанзыг чепсекти моон сонгаар-даа ажылаар деп турарыч боттарынын кордап турарың бадтыканынар.

Америк империалистер амгы үезде кижиниң сагыш-сеткилин принциптерин, делегей эрге-чурумнарын хемчээлдерин шуптузун үрөп турар.

Америк интервентилер туттурган шериглерни дугайында Гаага болгаш Женева дугуржулгаларын үрө-

рар дыка хөй барымдаалар болгаш документилер база бар. Совет улус болгаш бүгү-ле бурунгаар депшигелги киж төрөлгөн Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш тургузукчу амдыралды хостуу-биле тайбын чорударынын аргазын корей улуска бээрин негеп турар деп чугаалааш, академик И. Г. Петровский хоорайның нийти митингизин ажытыпкан деп чарлаан.

Профессор Ф. И.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрээрлер-биле шиитпирлиг демисежир

„УТТУНДУРБАС 1919 ЧЫЛ“

ВКП(б) ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин 1946-ылдың сентябрь 19-та «Колхозтарга көдээ ажил-агый артелинин Уставынын үрээрлерин узуткаарлазы-биле кемчеглер дугайында» октаалды партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органнынын мургуна улуг харысалгалыг сорулганы салган.

Көдээ тургузушкунунун кол роолузу — көдээ ажил-агый артелинин сталинчы Уставын үрээр чоруктары узуткаар кемчеглер дугайында большевик партиянын, совет арактын айтышканынын областик партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органнындан четпес үсүседип турар. Уставты каржызы-биле үрээр, ичинини өнчү-хөрөңгү-биле сагынты-биле оорлап, самчыгар чоруктар уламчылавышаан турар. Бо чорук колхозтарнын хөйини ажил-агыйнын бурунгаар хөгүдүп, оларны огунашас, ажил-агый талазы-биле быжыгларынга, хөгүдүп тараачканынын материалдык чагаай амдыгдалын улам-на кижидерини хөрөңгө улуг когаалды чедирип турар.

Т. ТАЛГАНЧИК,
ВКП(б) обкомунун административ килдизинин эргелекчизи

чугула хүлээлгени багай ботландыр турар. 1952 чылдың бирги кварталында колхозтарнын эт-хөрөңгү-зин оорлаан болгаш самчыгдап төгөчүлгө дугайында улус судтарыга билдирген херектерини чүгө 33 хуузуни хоойлуда айтыкан хуусаанында көрүп шииткен. Херекти истрээриниң болгаш судка көрүп турарынын шынары эн-не куду деңгелде турар турар.

Оон ужурунда херектерини элээн хөй кезини улус судтары азы област суду үзе шиитирлевейин, дагы истреп шынаары-биле соксадип турар. Чижээлээрге, Чудурук, Тодаштай, Максимчук, Бюролоо болгаш өскөлерин-даа херектеги 6—8 айларын дургузууда саадаткан. Улус судтары болза, албан органдардан болгаш амы-хуу кижилерден колхозтарнын алыр өрөлерин төлөтүр дугайында сула дузалады турар. Бо атырыг талазы-биле Чөөн-Хемчик, Каа-Хем, Кызыл районнарнын улус судтары онза багай ажылдап турар. 1951 чылдың сөөлүгү үезинден 1952 чылдың май 10-га чедир Кызыл районун улус судунга колхозтардан 54931 рубль түнүгү өрө негез кийрген билдиришканынын мынчага чедир көрүп шиитирлевын. Бо бүгү фактылар болза, область прокурорундан, област судундан эгелээш районнарнын суд болгаш прокуратура органнынын ажилдакчыларыга чедир ажылында ээ-харысалга чок, бюрократ-сыг ажылдык барын чугаалап турар-дыр.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын каржызы-биле үрээр чорук болза, бистин облазымыстын социалисттик үлетүрүн, көдээ ажил-агыйнын болгаш культура-тургузушкунун дүргөн сайзырадырынга саат ужураштырып турар.

Социалисттик көдээ ажил-агыйнын быжыгларына болгаш хөгүдөринге большевикчи удуругула улуг роолдуг деп эн Сталиннын өөдөшини партия организацияларынын чамдык удуругулары уттуп турарлар. Бисте көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрээр турар хөй санын фактыларынчылгып үнүп турарынын база бир чылдагааны болза, партия организацияларынын талазындан колхоз тургузушкунунун хөрөн большевикчи удуругула-биле хүн-бүрү хандырбайн турарынын түнөлдөш болуп турар. Колхоз тургузушкунун ала-чаягаарлап болбас, ону боттуг удуругула-биле хандырап керек.

Бистин областын колхозтарнын хөй кезин чоктаа чаа организациянып тургустунган, ажил-агый талазы-биле эки быжыкпаан, удурут кадрлары улуг катышкан ажил-агыйлары башкарып чорударынын нарын аргаларына мергеживээн, оларнын идея-теориялык билдиниң деңгели чавыс, көдээ ажил-агыйнын эртем, техникасын шингээди албаан. Бо бүгү байдалдар партиянын политика удуругулазын болгаш практиктиг дузаламчызын чүгө хүн-бүрү эвес, харын шаң-бурузунда негез турар. Херектиң ужуру мындыг турбуге, ВКП(б) райкомнары боттарынын удуруткучу ролюн колдуунда колхозтарнын эгелеп организациялары-биле кызыгаарлап, түр үениң ээлчеглик кампания ажылдарына кичээлге салгаш, а колхозтарнын моон солгааргы хөгүлүдөшиниң алыс сорулгаларын экономика талазы-биле хандыр өөренип көрөйин, тодарап, боттуг кемчеглер албайн турар. Партиянын удурутур ажилдакчылары экономика талазы-биле билсин бедитпейн тургаш, колхоз тургузушкунун чедириниң удурутуп шыда-вас.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын үргөкчилеринге удурут демиселге коммунистериниң, комсомолчуларын, көдээ ажил-агый специалистериниң, колхозчу тараачканынын болгаш хоойлу органнынын ажилдакчыларынын күжүн ВКП(б) райкомнарнын талазындан бүрүнү-биле ажылдавын турар.

Район иштинге совет хоойлуна карагалзаар болгаш амыдырал кырынга хажык чокка ботландыр хүлээлгели районнар прокурорларын, улус шийтекичлериниң болгаш милиция ажылынга ВКП(б)-нин чамдык райкомнары сула сагыш салып, оларнын ажил-чорудалгаларын дугайында бюрга айтырыллар бөзүн тургузуу шиитирлевейн турар.

Совет хоойлуда большевик партиянын политиказы сийдиккен. Моон

ужурунда партиянын удуругулазын болгаш контролоудан дашкаар турар прокурор, улус шийтекичизи азы милиционер бодунун хүлээлгезин кажан-даа чедириниң күсүдөп шыда-вас. Эркин райондук улус шийтекичизи Себен партиянын, ажилчы чоннарнын идеядини шуут уттуп, күрүнениң хөрөңгү-зин самчыгдап, партия кежигүндө үндүрткен. Өвүр, Чөөн-Хемчик районнарын прокурорлары Очур, Канчыр-оол оларнын четпестерин узуткап, кижиздиң алыры-биле ВКП(б) обкомунун болгаш райкомнарнын талазындан хөй удаа ап турган кемчеглерин сагыштын-биле күсүстөйин, сөөлүгү үедө үргүлчү арагалаар, чурум чок дуржук чоруктары деңдээн.

Көдээ ажил-агый артелинин сталинчы Уставын хажык чокка ботландыр дээш демиселге партиянын политиктиг кижизидилге ажылдары канчаар-даа аажок улуг рольдуг. Фактыларын көргүзүп турары болза, ол чугула сорулга чедириниң чорувайн турар. Партия организацияларынын талазындан чорудуп турар политиктиг агитация ажылынын шынары ыракта куду, чүгө үе-үениң кампанияларын барымдаалап турар. Чижээ, Мөңгүн-Тайга районда партия эте организацияларын агитаторларынын хөй кезин ажилчы чоннарнын ортузунга чорудуп политиктиг агитациянын улус судтарынын солгудалары эрткеннен бээр ара соксаткан.

Социалисттик көдээ ажил-агыйнын бүгү-делегейге ужурут дузалагыч чедириниң база большевик партиянын, совет арактын, эн Сталиннын бистин областын ажил-агый, культура тургузушкунунун хөгүлүдөш дүргөдөй дээш хүн-бүрү көргүзүп турар улуг дузаламчызын болгаш көдээ ажил-агый артелинин сталинчы Уставынын кол партиянын дугайында колхозчу тараачканынын ортузунга эки шынарыг илеткедер кылбайн турар.

Майны 14-те ВКП(б) обкомунун бюрону көдээ ажил-агый артелинин Уставын каржызы-биле үрээр турар хөй санын фактыларын дыйнап чугаалашкан, чокку үениң иштинде партия, совет, көдээ ажил-агый болгаш хоойлу органнынын талазындан ботландыр чорудар практиктиг кемчеглерин дугайында делегерней доктаалды хүлээп алган.

Ол доктаалда айтып турары болза, колхозтарга көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрээр узуткаар кемчеглер дугайында партиянын болгаш чазактын айтышканынын күсүдөриниң райкусомярнын дарагаларына, көдээ ажил-агый килдистериниң эргелекчилеринге болгаш ВКП(б) райкомнарнын бир дугаар секретарьларына хүлээткен. Кым-на кижиле көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрээр болду, оон мурунда улуг ажылдар кылдып чоралып, бо хуңу албан дузалады, ары-нүүрү хамсаан чокка колхоз тургузушкунун дайзынынга санатынар.

ВКП(б) райкомнарнын талазындан колхозтарга партия эте организацияларынын ажилыга хун-бүрүнү практиктиг удуругулазын эки-жидип, колхозтарнын ажил-чоруду-газынын талазы-биле оларнын харысалгазын бедидер. Көдээ ажил-агый артелинин Уставын үргөкчилеринге удурут шиитпирлиг демиселге коммунистериниң, комсомолчуларын, көдээ интеллигенциянын болгаш хоойлу органнынын күжүн шы мобилизастаар.

Хөй-интинин социалисттик эт-хөрөңгү-зин оорлап самчыгдаарларын чогуур өй-шаанда илеретпес, оларнын-биле этежиң турар, истреле херектерин үр үениң иштинде саадырап Советтериниң, ажил-агыйнын болгаш хоойлу органнынын чамдык удурутур ажилдакчыларындан негелдени дымзыдып, этиниң чаала-бас бюрократтарын, чурум чоктары ажилындан дүжүрбүшөөн, хоойлу харысалгазынче шийтекичтерге чедир шыгыгын кемчеглерин алыр.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставы дээрге — көдээге чаа анигелди тургузарынын дээди, кол хоойлу деп эн Сталин өөредип турар. Көшкүн араат ажил-агыйларынын коллективтиг, планиг улуг ажил-агыйже шийтеп киргенин көдээге партия организацияларынын харысалгазын болгаш удуруткучу ролюн хөй катап бедидип турар.

Мынчангаш, колхозчу тараачканынын күрүнениң эрге-ажынын бедидиле үнелеп билринге, көдээ ажил-агый артелинин Уставын хажык чокка ботландырарынче угланган политиктиг кижизидилгени ВКП(б) райкомнарнын хүн-бүрүнү практиктиг ажилын кичээлгөйне тургузар.

Кызыл Петроградтын ханаларынын чанынга болуп турган кадыг дошкун тулушкуннарга анык Совет күрүнениң салымын шиитпирлеп турган 1919 чылдын уттундурбас хүнвери улустун сагыжындан кажан-даа чиптес. Большевик партиянын болгаш улуг баштыкчылар Ленин биле Сталиннын удуругулазы-биле совет улус ак гвардейжилерин болгаш даштыкы эжелекчилериниң шериглери-биле маадырлыг демиселди ынааарда чорудуп турган.

Ол болза, бистин Төрөөн чуртувустун төөгүзүндө эн-не шиитпирлиг үелерин бирээни турган. Оон чидиниң хашылап турганынын ужуру болза, ак гвардейжилер болгаш даштыкы эжелекчилер Иуда Троцкийнин өскөрликчи политиказындан болгаш оок Петроградка база Петроград фронтузунга турган агентуразындан деткимче ап турганында болур. Петроградтан дөзип үер болгаш Балтий флотунун корабльдерин сүжге дүжүр дугайында өскөрликчилер дужаал берипкен турган.

Фронтуун ол эн-не чугула кезээн чө партия эн Сталинны чоруткан. Кочүр нарын берге үедө эн Сталин революциянын күжүн мөөнөзөн болгаш дайзынын шиитпирли-биле чыла-ча шаарын организациястаан.

Ол улуг болушкунга алдаржыткан шийиниң ший чогаалдыкчызы Всеволод Вишневский «Уттундурбас 1919» — деп адаан.

Всеволод Вишневскийнин шийин көрүкчүлөр аажок улуг сонургал, аныкшылы-биле көрүп турар, ыңдыг шийлер сөөлүгү үедө кочүг ховар болган. Сөгүн чечен куручүзү болгаш патриот Всеволод Вишневский бодунун шуут киржиң турганы болушкуннарны төөгү талазы-биле эн-не шыны көргүзүп бижээн. Талантылыг совет ший чогаалдыкчызынын сөөлүгү үедө үениң чогаалын күжү болза, көрүкчү залга олургаш ында көргүзүп турар болушкуннарнын дөрт киржикчизи ышкаш алаарында болгаш эрткен үедө болуп турган болушкуннарнын чамдык чидиг тулушкуннарнын шийде эн-не шыны-биле көргүскөнинин ужурунда олче улуг сагыш-кичээлгөй салырында болур.

Совет көрүкчүлериң улуг сонургалын болгаш бистин хөй интинин улуг үнеленин алгаш оу ший бодунун ийи дугаар тодаргай көргүзүү кино экраныга эгелээр. Дычангаш ол баштайгы ший эвес. Анаа үндөзүндө чаа кино чогаалды кылган. Оон авторлары В. Вишневский, М. Чиарели болгаш А. Филимонов кино кылдыр чогаалдыкчы шийин кочүг эки ажылааныр. Сценаны ыракта алгыткаш улуг болгаш төөгүлүг болушкуннар кино экраныга бүгү талазы-биле четче көргүстүгөн.

Көргүзүп турар болушкунунун талазы-биле кайгамчыктыг, револю-тут демиселди шын көргүскөл, киржикчилерин өвүр-хевирин олчаан дүжүрген чаа совет чечен кино ыңдыг янзы тургустунган.

Кинонун бир дугаар кадрларындан эгелээш-ле көрүкчүлөр мурнуна кадыг берге болушкун көстүп келер. Берге байдалда турар Петроград хоорайн көөр бис. Дайзынар фронтудан олче чаа шаан кирип турар. Хоорайнын иштинде контрреволюция бажын көдүрүп турар, дайзынарнын сүлээзин эгелээр турар. Ак гвардейжилерге болгаш эжелекчилерге өскөрликчилер — троцкистер болгаш зиновьевчилер дузалажып турар.

Чайлаш чок хире айылды кым болдурайн барып болурун дугайын, контрреволюстур тура халымын кым басып болурун дугайын, пролетар революциянын төвүн камгалаарынче улусту кым көдүрүп болурун, революциянын ады дээш улустарын өлүм чок маадырлыг чоруктарже кым сөрүк кирип, организациястап болурун дугайын Москвага, Кремльге боданып олургаш Ленинниң чугаалаары: — Сталин чүгө Сталин!

Ленин биле Сталинны журашканы кинода эн-не чугула болушкун. Сталинга өөрүшкүлү-биле байыр чедирип меңдешүүшүшөөн Владимир Ильич (Ленинниң ролюн кинода артист П. Молчанов күсүдөп турар) Петроград чогулда байдалды дугайын анаа чугаалап турар.

Эн-не чугула фронтуларнын бирээни ам Питер болуп турар-дыр. Силер Петроград фронтузунче чоруптарыңа дилээр дугайында Топ Комитеттин шиитпир бар-деп, Владимир Ильич анаа чугаалап турар.

— Партиянын кандыг-даа даалганы күсүдөринге белен мен — деп эн Сталин харымылар. Ленинниң ат салганы мандат

«Уттундурбас 1919 чыл» деп кинодан И. В. Сталинның ролюнда СССР-нин улустун артизи, Сталинчы шааналдын лауреады М. Геловани.

бижикти алгаш партиянын Төп Комитетинин болгаш Совет Чазактын кызыгаар чок бүрүн эргезин төлээлээш эн Сталин Петроградче чорутур. Кино эн Сталиннын биче-даа көргүп-сүртээр, могап-шылаар чүе чок организациякы ажил-чорудула-зын көргүзөр, дээди сорулганы күсүдөринче сыры катышкан болгаш гешийлер Ленин биле Сталинга сөрүк кирирткен революстур улустун улуг күжүн кайгамчыктын-биле көргүскөн.

Совет Төрөөн чуртуун камгалаарынче көдүрүп үениң революстур ажилчылар — путиловчуларын улуг минигизин, англи эскарларнын өскөрликчи согушкунун болдураан. Балтий флотунун корабльдеринин англи торпеда катерлери-биле далайга болган тулушкунуна — Кызыл Горга форта болган тура халымыннын төөгүлүг тулушкунун шуптузун хаара тудуп турар Балтий флотунун далайжыларынын уттундурбас дайыкы демиселди көрүкчү экранга көөр.

Эш Сталинның ролюн моон мурунда киноларга талантылы-биле көргүзүп келген артист М. Геловани бо кинода чаа чогаалдыкчы улуг чедириниң чедип алган. Оон ол чаа ажилы артист Гелованинын моон мурунда тургускан ажилдарынын эн экизи болур.

Улуг баштыкчынын чылыг чагаай хевир дүрүзүн артист көрүкчүлерге эки дамчыдып берип шыдаан. Чаа кино чогаалды боттуг чаа чедириниң бирээни ында. Эш Сталин вагонга тура ол-че кыйгырып келген шериг округунун комиссары-биле чугаалажып олура, комиссарга бөдүүн, кыска ышкаш айтырылганы салышаан, ол комиссар болза, менээрден, революстур солдаттардан адырылган, хоозун болгаш харын-даа айымыг кижидеп чүвени чугаалажыктын үезинде буруну-биле илередиң турарынын байдалын артист кочүг эки шыны кылдыр көргүзөриниң аргазын тыпкан. Эш Сталин тулушкуну хайгаарап көөр черге барган ону көрүп, корабльдериниң тулушкуну удурутур турарын артист көргүскөл база бир улуг чедириниң чедип алган.

Дайзынын политиказын баш удурут бодоп билер, анаа удурут бодунуң пролетаржи, улустун сонургалын илередиң турар политиказын тургузуп билер эн-не кичээлгөй болгаш бүгү чүвени өтүр билер улуг полководчунуң, кижилериниң чуректерин кысып, оларны тиңлегей бузуредип билер кайгамчыктыг кижиниң уран аргазын дамчыдып бээринге шын хевирин кинода тыпкан.

Ол хүнверде болуп турган кадыг дошкун болгаш маадырлыг демиселди шыны-биле көргүсүшөөн, кинонун авторлары кызыл Питерин төөгүлүг маадырлары — Путилов заводунун ажилчыларынын, Балтийниң матростарынын, чалдааны чок большевиктериниң өвүр-хевирлерин кочүг эки көргүскөнер. Олар болза, моряк Шибаев (артист Б. Андреев), Революстур шериг Соединиң кежигүву Воронов (артист И. Бобров) болгаш өскөлер-даа.

Империалисттик араатаннар Россиянын салымын оон улусту чокка шиитпирлээрин оралдашышаан боттары аразында чижип каар чазып турганы Версаль конференциянын байдалын көргүсүшөөн, кино болза, революциянын дайзынарнын чимчээлишкиниң буруну-биле илередиң турар. Бүгү-делегей реакциянын үндөзүлөкчилер Вильсонну, Клемансону, Ллойд-Джорджты, Черчилльди оон кинода чидин-биле илередиң турар.

Акторлар боттарынын чогаалынын кемчээли алдыдып, оон көргүзүүндө анык Совет күрүнени боой тударынын бужар планын чогаалдып кылдып турган даштыкы чурттар дугайын кочүг шыны калбартын кылганнар. Версальдык тайбың конференциязы дээр конференция-биле дагыкы бир күрүнениң Петроградтын бодунда турган элчин чери харылзалыг турар. Контрреволюстур сүлээлгерге оок чепсек склалды болу берген бир элчин черинде үжелде кылдып турарын кочүг шыны-биле көргүскөн чер кинода бар. Совет улустун дайзынары ола черинге тугтурган. Элчин чериниң склалындан бичин урутлар тергезиниң сөөлүдөн бооларны болгаш оок-чепсектиг хааржактарын уштуп үндүрүп турар.

Дараазында Буткевичиниң бажыныга болган болушкун кочүг тодарай чүвени көргүзүп турар. Анаа контрреволюстур тура халымыннын штабы болур «Национал төптүк» ажилдакчылары олура. Даштыкы ашпага сатыган ак гвардейжи дайзынар даштыкы разведканың дөрт айтышкыны-биле ажилдап турар. Артиллерия склалды чаа депсинкениң англи разведчик ол бажынын солгазын өтүр өөрүп магадан көрүп орап. Бодунун шийин ажилынын дугайында Буткевич англи ашпага анаа ап алган. Сөөлүгү үедө үндүргөн сазырын сүлээлгерге дамчыдып бээр дээш Дөкс мынар далажып бар чоруур.

Дайзынын ол уезынга балтий док кылдыр келгеш оларны айыл чок кылдып каарын көрүкчүлер диймиттиг адып чаксаашканы-биле ужуражыр.

Революстур шийвэже оон даштын-дан шаап калдап турар болгаш ону иштинде база буза депсин оралдажып турар дайзынарнын лагерин, пролетар революциянын эт сөгүндө көөр хөңгү чок ажит болгаш чайыт дайзынарнын, совет эрге-чаргырга удурут демисел дээш кандыг-даа чепсек херекселди ажилдап турар дайзынарны кинода көргүскөн.

Олар болза, бзулуг англи разведчик Дөкс (артист В. Кенигсон), мергежилди, кара сагыштыг шийин болгаш контрреволюстур сүлээзиниң киржикчизи аристократ Буткевич (артист А. Степанова), Смольныйга бир ажилга шургуп кирип алган генерал Родзянко (артист С. Лукьянов).

Даштыкы разведканың эжашыга сатыган мелегейимээр генерал Неклюдов (артист Н. Комиссаров) болгаш оон бзулуг эжи, Кызыл Горка форта болгаш контрреволюстур тура халымыннын организациякы Неклюдов (артист А. Попов) эн-не чегенчи-биле көстүрлер. Төрөөн чуртунга бужар багы-биле өскөрликчи өлүмүн меделер билген Неклюдовту улуг огул ак-сеткилик орус интеллигент Александр Неклюдов (артист Е. Самойлов) бодунун дуимазы көөр хөңгү чогу-биле оон аңгылазы бээр.

Талантылы-биле күсүстөнген неклюдовтарын рольдары уран талазы-биле кочүг тодаргай ылгадыг кылдыр көргүстүгөн чорук кинонун чедириниң бирээни болуру чигиниң чок.

Уран-чүү болуп кинонун дузаламчызы-биле совет улустун делегейге бир-ле дугаар социалист күрүнени тургузары дээш демиселиниң төөгүзүндө маадырлыг болушкуннарны катап тургускан болгаш революциянын улуг баштыкчылары В. И. Ленин биле И. В. Сталинны өвүр-хевирлерин көргүскөл Совет реалист уран-чүүлүн эн-эки мөзүү бо кинода тодаргай көстүп турар.

Коммунизм дээш чаныш-сыныш чок демиселчи

(М. И. Калининның мөчөөн хүнүндөн бээр 6 чыл болганнга).

Лениннің болгаш Сталинның удурутулгазы-биле большевик партияны, Совет социалисттик күрүени тургускан хоочун револючулар-большевиктерин алдарлыг, маадырлыг бөлүүнде Михаил Иванович Калинин бир көскү чери ээлеп турар.

Массаларның шылгарангай организаациясы, Ленин—Сталинның өлүм чок идеяларынның кайгамчык мергежилди пропагандиз, хоочун ажилчинин амыдыралды дуржулгазы болгаш делегейде эң улг күрүнени мергежилди удуртукчузу болуп улг револючусу ш Калинин бодунуң бүгү маадырлыг чагай чуртталгазы-биле коммунизмни херээге бараан болуунуң үлегерин көргүзүп келген.

Тверскийн тараачынның оглу М. И. Калинин бизнестен-не аарберге амыдыралды көрүп эгелээн. Он дөрт харлында ол хөдөйлөп ажилдаар жүргү таварышкан. Дөрт чыл дургузунда бир помещикке «бажың ажилдакчызы оол» болуп ажилдаш, 1893 чылда, он сес харлында завод ажилчыны болуп, Петербургтун «Старый арсенал» деп өк кылар заводунга өөреникчилеп эгелээн. 1896 чылда Путилов заводунга ажилдап эгелээн, Михаил Иванович революстуг шимчээшкнче хандып, В. И. Ленинни тургусканы «Ажилчың ангының хосталгазы дээш демиселдин эвилелинге» идекейлиг киришкеш, Путилов заводунуң ажилчиннарын революстуг марксисти бөлүмүнүң организаациясы болгаш удуртукчузу болуп берген. Оон бээр М. И. Калинин бодунуң амыдыралды большевик партия-биле, коммунизмин улул херээ-биле кезээде холбадаштырган.

Эш Калининның революстуг ажил-чорудулгазы Россияны улг индустриалдыг төптөргө болуп турган. Петербургтун, Тифлистин, Ревельде, Москваң ажилчиннары эрес маадырлыг революстуну эки билер турган. Ол хоорайларга М. И. Калинин нарын-берге чагыл байдалга партия ажилын идекейлиг чорудуп турган.

Ленини-сталинчы мергежилди профессионалдыг револючусу, пролетар революциязынга ханызы-биле бердинг Михаил Иванович болза, Лениннің болгаш Сталинның айткан оруу-биле дидим болгаш шиптирлиг чоруп келген. Оон большевичи күзөл-соруун хөй катап тудуп хоругдаашкы-ла, шөдүлгелер-ла сый шыдаваан. 1900 чылда Тифлисте шөдүлгө тургаш эш Калинин бо эа, И. В. Сталинның баштап турган Тифлистин революстуг социал-демократтыг организаацияны ажилчы-га идекейлиг кирип турган. Тифлисте тугтурган соонда Ревельге шөдүлгөш, М. И. Калинин язы-бүрү бдүрүлгелерин ажилчиннарыдан социал-демократтыг бөлүмнери организаация болгаш Ленин «Искра» биле харылаалыг революстуг акылды калбартып чоруткан. Калинин «Искраның» агентин болгаш традыкчызы болуп берген.

1905 чылда эш Калинин Путилов заводунуң большевичи организаациян баштап, ажилчиннарын дайынч бөдүктөрин тургузарын болгаш эбдирин удуртуп турган. Москваң ажилчиннарынның 1905 чылдың декабрда чепсектиг тура-халымыктын үезинде Михаил Иванович, Путилов заводунуң ажилчиннарын ажил-соксадымыктын Москваң пролетариатының тура-халымыкыны-биле эл-сепкил катыштырышкыны кылдыр организаация. Матпаанда Калинин Петербургтун большевиктериниң удуртукчузу бол берген.

РСДРП-нин IV (катыштырылгал) съездинде Петербургтун большевиктеринден М. И. Калинин төлөге сонгутурган болгаш аңаа В. И. Ленин-биле эң баштай-ла учурашкан. Орта И. В. Сталин-биле база учурашкан. Улул баштичлар-биле, оларның удуртулганы-биле Михаил Иванович меньшевиктерге болгаш өске-ла оппозиционерге удур кам-хайыра чокка демисел, революстуг, большевикч шугуму камгалап турган.

Эш Калининның ажилчын ангың херээге кызыгаар чок бердиги чорун, чагыл ажилдакчы большевичи байдал дуржулгазы, профессионалдыг револючусу кайгамчык организаация аргазы ону большевик партияның улг ажилдакчыларының хүрээлине кири депшиткен. 1912 чылда партияны VI (Прага) конференциясында Калинин большевиктериниң Төп Комитетиниң кандидаттыгына болгаш М. И. Орус бюрозунга сонгукан, он соонда Төп Комитеттиң кежигү-

нүнге кирген. Ол үеде М. И. Калинин большевикчи «Правданың» ажилчылыгына идекейлиг киришкен.

Делегейни бири дайыныны чылдарында М. И. Калинин большевиктерини Петербург комитетинге улг ажилды чорудуп турган. Политияны тараткан организаацияларын катап тургузуу, меньшевиктерини,

эсерлериниң, троцкистериниң хоралакчы чоруунга удур чалбыштыг большевичи күш-биле демисел, империалисттик дайының хамааты дайныче шилчилер деп большевикчи лозунгуну камгалап турган.

Лениннің болгаш Сталинның удуртулгазы-биле эш Калинин Октябрь социалисттик Улул революцияны белеткелнге болгаш ону боттандыраарга идекейлиг кирип турган.

Советтерниң эрге-чагыргазын доктаадып тургусканын соонда М. И. Калинин бодунуң организаация талантынын чаа күш-биле калбарган. Социалисттик революция болза, тараачын чораш болгаш Питерин ажилчыны, револючусу-большевик М. И. Калининни Совет күрүениң удуртукчузу депшиткен.

Я. М. Свердловтун мөчөөнүн соонда 1919 чылда В. И. Ленинни саала-биле эш Калинин Бүгү-российниң Советтериниң Төп Күүсекчи Комитетиниң даргазына, а 1922 чылда ССР Эвилелиниң Төп Күүсекчи комитетиниң даргазына сонгуктурган. 27 чылдарын дургузунда Михаил Иванович бодунуң бүгү күжүн социалисттик күрүнени быжык-лаарына, ажилчиннарын болгаш тараачыннарын эвилелин. Совет Эвилелиниң улустарынын найыралы быжыкларына берген.

РКП(б)-ниң VIII съездинден эгелээш, эш Калинин партияның төп Комитетиниң кежигүчүнге, 1926 чылдан эгелээш, ВКП(б) ТК ниң Политбюрозунун кежигүчүнге сонгудуп келген.

Михаил Иванович Калининниң ажил-чорудулгазы хайнышкыны болгаш хөй талагы турган. Күрүнениң улг ажилын кылып турганна-биле кадды, ажилчы чоннарын хуралдарына илеткелдер, чугаалар кылдыр, аныктар-биле, бөдүүн совет кижилер-биле сеткил-сагыш кадды чугаалажыр шактары ол тып ап турган. М. И. Калинин илеткелдер, язы-бүрү айтырлар дугайында чугаалар совет улустун угаан-болда талазы-биле чепселениринге, социалисттик культураны хөгжүдүрүнге канчаар-даа аажок улг рольду болуп турган болгаш болуп турар.

Калинин улг орус улустун эки шынарларын: тодаргай болалды, ханы угаанын, Төрүн чурттуң эрге-ажыктарын камгалаарына чанышкыны чок болгаш быжыг турштук чорукту бодуна снчиктирген. Эш Калинин улуска арыг сили-биле, ажы-төл өзү-биле ынакшып чорашан. «Совет улуска ынакшырында, оларны-биле кадды коммунизми дээш демиселден артык чагай болгаш бедик алдарлыг чорук политиктиг ажилдакчы турбас!»—деп М. И. Калинин чугаалаан.

Бодунуң улзуң ынаар кызыгаар чокка ынакшы, улзу-биле кадды коммунизмин тилетгези дээш демисел, ленини-сталинчы хевирли политиктиг ажилдакчызы Михаил Иванович Калинин чорашан.

Ажилчы чоннар ону канчаар-даа аажок үнелээр, аңаа нзин ынакшылды М. И. Калинин-биле чагыс чер чурттуг, кырган колхозчу Иван Александрович Соловьевтун чугаалааны: — Уругларымыстың уруглары Михаил Ивановичте төмөлейжирин оралдажырын оларга чагып тур бис. Шын, эки болгаш чырык амыдырал-

дыг киж чораш! Ону Ленинниң болгаш Сталинның үнелеп-даа, ынакшып-даа чорашы анаа эвес... Бөдүүн совет колхозчунуң ол сөстөринде Совет улустун бодалы болгаш сеткил-сагышы илеретинген.

Эш Калининның бүгү амыдыралы болгаш ажил-чорудулгазы — улуска кызыгаар чок бараан болурун үлегери. Улуска, Төрүн чуртка ынакшып дээш М. И. Калинин Ала-чурттуң дайынына, ленинизмниң дайынына, коммунизм тургузушкунуң улгү херээн үзөрин оралдашканына кам-хайыра чок чорашан. Партияны ленини-сталинчы чингине шугуму дээш большевикчи чурткул-биле болгаш принципалды-биле демисел чорашан.

Бистин чуртувуста социализмин бүгү-делегейге төгүдүгүжүр дузазы М. И. Калининниң ады-биле үзүлбөс харылаалыг. Эш Калинин бодунуң бүгү мога-шылаг чок большевикчи күжүн, аргазын болгаш билин бистин Төрүн чуртувустун социалисттик чуртулганын ленини-сталинчы планн амыдырал кырынга боттандыраарына, чуртту индустриализаастарына болгаш кездээ ажил-агыны коллективизаастарына берген.

М. И. Калинин болза, марксизм-ленинизмниң идеяларының талантылыг пропагандизи, эң-не нарын берге айтырларыны билингери-биле илдерип билер киж чорашан. Эш Калинин болза, Ленинның болгаш Сталинның улгү идеяларын, большевикчи шынны дриг сөстөрүн масаларга челирип, совет кижилерин социалисттик меделерин көдүрүп, ол идеяларны амыдыралга боттандыраарына оларны сорук кирип турган.

Марксизм-ленинизмни өөренирге формализмин болгаш хоозун шөжилээр чорукту барымдалаарына эш Калинин удур демиселшпаан, марксизм-ленинизмни теориязы чагыс-айи чүдүлгө эвес, харын ажил-чорудулгага удуртулга деп чугулап айтты чорашан. «Бис марксизм-ленинизмни барымдалап билер алыр дээш өөренимиз турар бис... Бистин политиктиг, хөй-инти болгаш хууда хөдөлөривисти шыны-биле тодаргайлаарыны метод, чепсек болдуар дээш марксизм-ленинизмни өөренип турар бис. Ол болза, кижиниң практиктин амыдыралына эң-не күчүлүг чепсек деп санап турар бис» — деп эш Калинин 1938 чылда башкыларын чөвүлөп хуралына чугаалаан.

Ажилчы чоннарын коммунисттик кижиздилгезин М. И. Калинин канчаар-даа аажок чугулаа көрүп чорашан. Коммунисттик принцип дээр-ге, социалисттик төрөн чуртка ынакшып, найыраа, эң өзү, кижини үнелеп көр чорук, шыны болуру, социалисттик күш-ажылга ынакшып ол деп мога-шылаг чокка тайыл-бырлавышаан, эш Калинин элзэн хөй ажилдарны коммунисттик кижиздилгезин айтырына холбаштырган.

Улул башкылар Ленинге болгаш Сталинга М. И. Калинин ханызы-биле ынак болгаш бердиги, оларның чок өнүгү чорашан. РСФСР-ниң Конституциязынын төмөвилениниң дугайында илеткел кылып турган. Бүгү-российниң Советтериниң XVII съездинге Михаил Ивановичниң чугаалааны:

«Орус ажилчын ангы боду Ленин болгаш Сталин башкыларлыг болганында болгаш болуп турарында бээр удатпас чартык чус чыл болуп, оларның аттарын түргөдөп, колонилийг кудданы, капиталисттик дардал көргөн миллион-миллион кижилер боттарының хосталгазын эргенте херели-биле холбагырып турарлар».

1937 чылда Ленинградка сонгукчулар хуралына Михаил Ивановичниң чугаалааны: «Херек кырында мээң бүгү амыдыралымниң төгүзү болгаш ажилчын ангының бүгү төгүзү болза, Ленинниң болгаш Сталинның удуртулганы-биле чуртап, демисел келген-биле холбадалдым... Коммунизм дээш чедикшигин демисел дээрге, Сталинны эдерери ол деп бодап тур мен, эштер».

Улул револючусу, коммунизмин херээ дээш чалбыштыг демиселчи Михаил Иванович Калининниң чырык тураскаалын совет улус ханызы-биле тураскаап турар.

М. И. Калининниң кайгамчыктыг төгүдүгү амыдыралы, улустун чагай чорун дээш, коммунизмин тилетгези дээш оң демисел бистин чурттуң ажилчы чоннарын күш-ажылчы чаа маадырлыг чоруктарже, коммунисттик тургузушкунуң чаа тилелгелеринче сорук кирип турар.

Советтерниң ажилын план өзугаар тургузар

Совет тургузуг

ССРЭ-ниң политиктиг үндөзүн болур Советтер болза, массага үргүчү дайнышаан, оларны бодунуң ажил-чорудулгазына хүн-бүрүде кириштирип тургаш эрге-чагырга ажил-агы болгаш культура талазы-биле улгү ажилдарны чорудуп турар.

Чер-чер Советтериниң мурнунда туруп турар улгү болгаш харыскалгалыг сорулгалар болза, оларның ажилын массаның чогадыкчы инициативаны күчүлү-биле көдүрүнге, социалисттик күрүнени быжык-лаарына, совет кижилериниң материалдыг чагай амыдыралын болгаш культурулу денелин бедидеринге доктаамал идилиг болуп кылдыр тургузарын негеп турар.

Бистин областың чурттакчы чошуну өзүп орап идекейинге дайнышаан ажилчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтери боттарының организаация-массалыг ажилын дыка экижилди турар. Советтерниң күүсекчи комитеттери сонгукчуларын шүгүмчүлөдүп чагыларын күчөтүшпаан база удуртулганы аргазын экижилди тургаш боттарының организаация ажил-чорудулгазын дыка экижилди. Күүсконнарның организаация ажил чорудулгазын экижилдеринге эки болап тургаш чогаалдып кылган ажил планнаны болгаш оларны күчөдүрүнге бүгү күшү мобилизаастап турары кончуг идилий болуп турар.

Бистин социалисттик күрүнөвисте планнар болза, улгү организаация күш болуп турар. Мурнакчы көдээ Советтер планын ужуру дузазын шак ынаар билер ажилдап турарлар. Советтиң ажилын планнар болгаш план өзугаар ажилдар деп чүве болза, чүгү кылырын, кандыг сорулгага кылырын билери болгаш кол кичээнгени кол-кол сорулгалары утландыргаш оларны шын шиптирлээр болур.

Тодаргай хемчеглерни болгаш оларны күчөдүрүшкелерин айткан, эки болап тургаш чогаалдып кылган, кандыг бир сорулганы күчөдүрүшкелерин утланган план болза, советтиң күүсекчи комитетиниң ол ынакшы анаа чагырткан бүгү организаация болгаш албан черлериниң, организаация талазы-биле болгаш ажилда бедик культураны чедип алганы болур.

Областың дыка хөй райкүүсконнары, малагы Улул-Хем, Каа-Хем болгаш өске-даа чамдык күүсконнар боттарының ажилын планнаарыча улгү кичээнгени салып турар болгаш бо херектиң талазы-биле улгү дуржулгазын чедип алган. Оларның ажилын организаация чорун, культурун бедидеринге план аажок дузалап турар. Ажилды планнаарынын талазы-биле дык хөй көдээ (суму) Советтери база улгү дуржулгагы апарган. Ылангы Улул-Хем районун Ий-Тал суму Совети, Тес-Хем районун Берт-Дог суму Совети, Бай-Тайга районун Шуй суму Совети, Каа-Хем районун Ильинка көдээ Совети болгаш өске-даа Советтер депу-

таттар-биле, совет актив биле сыры харылаалыг болганда бүгү-ле ажилды планнаны шын тургузуп, ол планнаның хемчеглерни херек кырынга ботландырып, ажил-агы болгаш политиктиг сорулгаларны чедикшикени-биле күчөдүп турар.

Күүсконнарның сорулгазы болза, эки дуржулгаларга үндөдүшкелер Советтериниң ажилын планнаарын үндөзүннө экижилди болур. Район Советтериниң күүсконнарын ажилын организаастарынын эң эки хевир—квартал саньыда чогаалдып кылган план болур деп чүвени дуржулга көргүзүп турар.

Ол планың чогаалдылганына күүсконнуң бүгү килдистериниң эргелекчилери, специалистер, район Советтериниң доктаамал комиссиялары болгаш депутаттар киришкен турары чугула. Олар чоокку үеде чугаалажыр айтырларны, чорудар хемчеглерни планга киририн сүмөдээр ужурул. Ол саналдарны чыгаш райкүүсконнуң секретари планын төмөвилелин кылгаш, ону райкүүскон даргазына көргүскеш, оон соонда күүсконнуң хуралына бадыладыр ужурул. Күүсконнуң планы тодаргай, кандыг бир сорулганы күчөдүрүшкелерин утланган турар негелдерин бүрүн хандырап ужурул. Бүгү айтырларын, хемчеглерин, кым каян күчөдүрүшкелер азы белеткээрин планга айткан турар херек. План болза, районнар сессияларына чугаалажыр айтырлар, күүсекчи комитеттиң хуралына чугаалажыр айтырлар, массалык хемчеглер—мындыг үш кезекке чардыган турар. Массалык хемчеглер болза, килдистер эргелекчилериниң көдээ (суму) Советтериниң даргаларынын болгаш секретарларынын, доктаамал комиссиялар даргаларынын семинарлары, чөвүлөп хуралдары, совет активтин, көдээ ажил-агы мурнакчыларынын чөвүлөп хуралдарын эртерери болур.

Планы райкүүскондан бадылаан сөзүндө ону бүгү килдистер эргелекчилерин, көдээ (суму) Советтерин болгаш район Советиниң доктаамал комиссияларына таратып бээр. Доктаамал комиссиялар оон ангыла боттарына төрөдөшкел килдистерниң планын база алыр. Планы боттандыраарга депутаттарын, активти болгаш совет аппараттын ажилдакчыларын кириштирери райкүүсконнарның хүлээлгези болур.

Ындыг-даа болза, күүсекчи комитеттерин чамдык удуртукчулары ол чугула ажилды чедир үнелелей, боттарының ажил-чорудулгазын баш бурунгаар планнаарыча кичээнгел салбайн, планнаашкыны чүгүле өзү барымдалап кылып турар.

Эрткен чылдын дургузунда болгаш бо чылдын бир дугаар кварталында Бин-Хем райкүүсконун ажил планын кылырычте, райкүүсконун, оон килдистерниң болгаш аппаратының ажилын организаастарычте

чогур кичээнгени салбайн турган. Планын чүгүле өзү барымдалап депутаттарын, доктаамал комиссияны болгаш килдистер эргелекчилериниң санал сүмөлөрүн барымдалап кылып турган. Планын райкүүскон бадылап каан сөзүндө оон күчөдүрүшкелер дугайын кымда бадабайн турар. Оон ужурунда хөй чугула айтырларын чогур өйүндө эвес, далаш-биле, кандыг-даа хыналда чокка шиптирлеп, харын-даа, ындыг айтырларын анаа эртерилеп сөзүндө планга кирип ап турган. Эрткен чылдын килдистерин болгаш көдээ Советтерниң хөй кезиниң илеткелдерин күүсконга дынаар деп планнап алгаш чүгүле чагыс килдистер илеткелдин дынаар, а чагыс-даа көдээ Советтиң илеткелдин дынаар, ол чорук килдистерин-даа, көдээ Советтериниң-даа ажилында четпестерин чайлатпайн турганы билдингир.

Планын 205 айтырлардан район Советиниң күүскому 1951 чылда чүгүле 48 айтырлар чугаалашкан, а бо чылдын I кварталында планын 40 айтырлардан чүгүле 8 айтырлар чугаалашкан, ынаганш райкүүскон хуралына ийи дугаар чергени айтырларын чамдык 20—25 хире айтырларын чугаалажыр турар. Райкүүсконнуң килдистеринде ажил планын база-ла багай тургустунган, а саң килдизи болгаш көдээ ажил-агы килдиз ажил планын шуут кылбайн турар, райкүүсконда-даа, оон килдистеринде-даа план күчөдүрүшкелер хынабайн турар.

Ажил планнаашкыны оон четпестерин ужурун Бин-Хем райкүүскому ажил-агы болгаш политика талазы-биле чугула сорулгалары чептес шиптирлеп турар. Ажилды планнар талазы-биле мыдыг четпестер Танды, Тере-Хөл болгаш өске-даа райкүүсконнарда бар.

Районнар Советтериниң күүсконнары үстүндө четпестерин болдура болгаш бодунуң ажилын план өзугаар чорудар дээш демисел ужурул.

Чер-чер Советтериниң мурнунда турар харыскалгалыг болгаш нарын сорулгалар оларның ажилын чүгүле план өзугаар кылырын негеп турар. Ажилды планнар чорук кол-кол айтырларже кичээнгел салдырып дузалаар. Оон-биле кадды эки планын болуру-биле бүгү чүве бүдө бербес, харын планын боттандырап дээш большевикчи өзү-биле демисел чугула.

Чер-чер Советтериниң ажилын эки планнар болгаш планын күчөдүрүшкелер дээш өзүлүг демиселди чорудар чорук оларны организаация-массалык ажилын деңгелди дыка бедидер ужурул. Бо айтырже кол кичээнгел салыры райкүүсконнарын чугула сорулгазы.

Г. МИХАЙЛОВ, облкүүскомуң оргинструктор килдизиниң эргелекчизи.

Ажилынын түннели көзүлбөстөөн

Мөңгүн-Тайга районун төүнгө кежээки школа 2—3 чыл бурунгаар тургустунуп келзе-даа, оон ажилын да өзүлүг чагыс-айи корум-чурум, быжыг организаастыг байдал чок болуп келгенинен чыл келген тудумна эки түннелди бербейн турар.

1951—1952 өөредилге чылын кежээки школа (директору эш Шөмбү) II—V класстарыг 40 өөреникчи-биле эрткен чылдын октябрь айда эгелээн турган.

Баштайгы үеде өөреникчилер чагыс-даа кичээл үсөйп, улгү сонугал-биле өөренип турганнар. Кежээки школан ажилын хамаарышкан организаациялардан, ылангы оон дирекция черинден ала-чагаар-лаашкыны агымнен сула салыканын уламы-биле сөзүлү үеде кичээлге келбестерин саны көвүдээн болгаш харыл чамдык класстар ажилын шуут соксаткан. Чижээлээрге, III класстың 10 ажыг өөреникчилери шуутузу кичээлге келбестези-биле ону ам шуут дүшкөн класс деп санап болур. IV класстың (башкызы Н. Борбак-кара) 10 өөреникчи-

лериниң чүгүле 2—3-жү кичээлге кээп турары-биле башкы база-ла ажилдавастан. Кичээлге келбей; хөй шак уууп турарлар болза, Мансагар (кижи эмелгезинде), Доктуш (райсаң килдизинде), Хирли-оол (класс даргазы), Чамит-оол (РоМГБ-де), Борбак-кара (партия райкомунда), Күскеш (райлода), Дыртыл (райхарылаада) олар болур-дур.

Кежээки школан ажилынын дугайында чылдын-на эки түнел үмөйи турарынын болгаш өөреникчилериниң кичээлге келбес, ону шуут үзүп турарынын база бир чылдагааны болза, ВЛКСМ райкомундан болгаш райондан кежээки школан ажилын боттут удуртулга-биле хандырабайн, чогур контролду боттандырабайн келгенинде болур.

Ынаганш Мөңгүн-Тайга районун төүндө аныктарны кежээки школазынын ажилын экижилди дугайында боттут хемчеглерин алырын ВЛКСМ обкомундан болгаш областың улус өөредилге килдизинде амыдырал негеп турар.

С. НОРБУ.

Стадионга чогууру чуруму тургузар

Бут-бөмбүүнүң секциялары бо чылын бистин областа мурнунда чылдарга бодаарга эки организаастыган болгаш куш-культураның чыгы сезонунуң эгезинден эгелээш эки ажилдап эгелээш. Спорт инитиелдери бурундала бут-бөмбүүнүң командалары организаастыган болгаш олар белеткелди үргүчү чорудуп турар.

Чайгы сезон ажилыныкына бут-бөмбүүнүң командалары илеккейлиг киришкен болгаш он оюнун арга-техниказына мергежи гурарын көргүскөннөр.

Ындыг болза-даа, куш-культураның областы-даа, Кызыл хоорай-даа комитеттери Кызылдын Совет Тыванын 5 чыл оо аттыг стадионуна бут-бөмбүү ойнаарынын бэ-гаң, көрүкчүлөрге таарымчалыг байдалы тургустулар турары кончуг багза.

Бут-бөмбүүнүң шөлү багай, оон экижтерин чанында даштар кестүп келген, ол чорук оонга шактыктыг чүдүлдерин таварыштырып, илацтыя вратарьга харын-даа айымылды болуп турар.

Шөлдүн кандыг-даа септелгезин кылбайн, маргылда эгелээрин мурунда-даа, оон соонда-даа сугарбайн турар. Маргылда болуп турда шөл аажок довураар.

Көрүкчүлөрн олутары аштавас, чугбас, оон түнклинде көрүкчүлөрн хем хирлинип турар.

Бо бүгү четпестерин дүгөн чалдыларын спорт болгаш куш-культура комитеттериниң удуртукчулары чан негээр үе келген.

В. ЧЕМКОВ.

Херэеженнерниң мурнакчы азылы

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улул-Хем районун Хайраканда Мичурин аттыг колхозтун херээженнери эш Долчапайны удуртулганы-биле каш-ла холуктар дургузунда 7000 саманы кылгаш ар-

тельдиг тудуг бригадазына дузжаап берген.

Колхозчу херээженнерин аразында эштер Долгар, Уйук олар саман кылар ажилга эки мергежи, улгү нормазын ыракта ажыр күчөдүп турарлар.

